

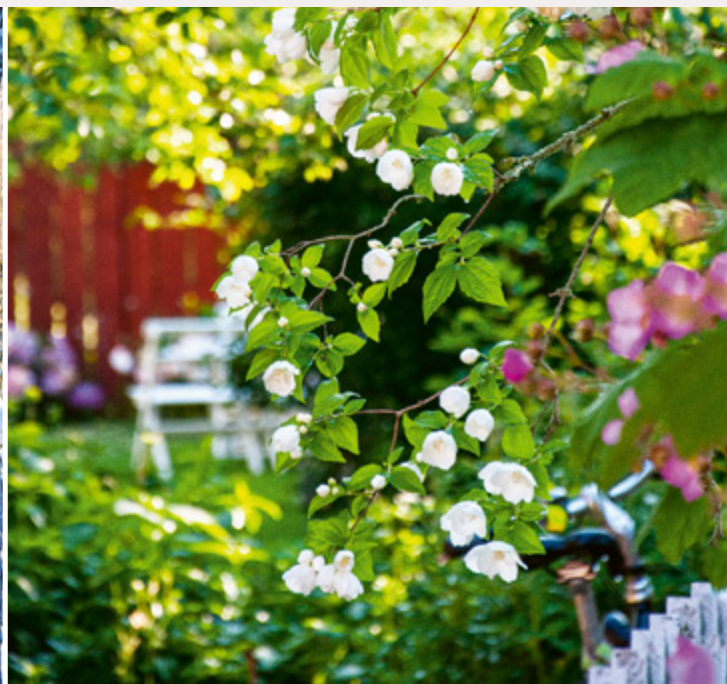
ELLEN FORSSTRÖM

PUUTARHAN KAUNIIT VUODENAJAT

IDEOI, TOTEUTA JA NAUTI PUUTARHASTASI

docendo

COPYRIGHT ©
ELLEN FORSSTRÖM 2021

SUOMENKIELINEN

COPYRIGHT ©
MIRKA LAHTI JA
DOCENDO 2023

DOCENDO ON OSA
WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖTÄ.

ORIGINAL TITLE:
VACKERT TRÄDGÅRD
ÄRET OM

FIRST PUBLISHED BY
BOKFÖRLAGET SEMIC,
STOCKHOLM, SWEDEN

PUBLISHED IN THE
FINNISH LANGUAGE BY
ARRANGEMENT WITH
BONNIER RIGHTS,
STOCKHOLM, SWEDEN

VALOKUVAT:
ELLEN FORSSTRÖM JA
MAJA FORSSTRÖM

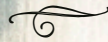
ISBN 978-952-382-454-6
PAINETTU EU:SSA

PUUTARHAN KAUNIIT VUODENAJAT

IDEOI, TOTEUTA JA
NAUTI PUUTARHASTASI

ELLEN FORSTRÖM

SUOMENTANUT
MIRKA LAHTI

DOCENDO

Kiitos!

Haluan kiittää Rebecca Malmsköldiä ja Staffan Eklundia sivujen 25, 26, 27, 31, 32, 52, 101 osalta ja Helen Fredholmia sivujen 14, 20, 41 ja 45 osalta sekä siitä, että sain ottaa kuvia upeissa puutarhoissanne. Kiitos myös Marianne Lenngrenille ja Jenny L. Nilssonille siitä, että olette aina valmiita auttamaan ja jakamaan vakuuttavaa osaamistanne.

Kiitos Fredrik Gunnarssonille, miehelleni, joka kestää minua työni jumittuessa, ja lukee tekstejäni ja tarjoaa uusia ideoita. Kiitos myös Maja Forsströmille, tyttäreni, taitavalle kameran käyttäjälle äitinsä avustamisesta.

SISÄLLYS

TEE PUUTARHASTA RUNOUTTA, 9

HYVÄ PERUSRAKENNE, 12

Selkeä, eri osaset kokonaisuudeksi yhdistävä runko.

SALLIVAT ISTUTUKSET, 33

Ammenna iloa kasveista. Valitse runsaita kasveja, jotka osaavat ottaa ilon irti elämästä ja löytävät omat polkunsa.

LUONTO LÄHELLE, 47

Anna luonnon näkyä puutarhassasi omalla alueellaan tai nurmikolla.

PIDENNÄ ULKOKAUTTA MOLEMMISTA PÄISTÄ, 55

Panosta kevätukintaan ja syksyn väriloistoon.

TALVIPUUTARHA, 78

Pensaat, puut, kaaret, katseenvangitsijat ja ainavihannat kasvit.

PUUTARHA ON VUOROVAIKUTUSTA, 91

Anna kasvillisuuden itsensä viimeistellä kokonaisuus.

NYT ON SINUN VUOROSI, 98

Mikä sopii sinulle ja puutarhahaaveisiisi?

TEE PUUTARHASTA RUNOUTTA

Tässä kirjassa käsitellään vahvan rungon luomista puutarhaan ja vapaiden käsien antamista itse luonnolle. Ei ole väliä, onko kyseessä suuri piha maalla vai rivitalopiha kaupungissa. Ajattelutapa ja selkeys ratkaisevat. Tarvitaan rohkeutta tavoitella avaruutta ja villiä luontoa. Anna ruusujen kavuta puita pitkin, niittykukkien hiipiä sisään. Kaiken ei tarvitse olla viimeisteltyä ja täydellistä. Uskalla kokeilla! Päästä kasvit irti, anna niille vapautta. Kuiskaa: arvatkaa mitä täällä on, tämän narisevan portin takana?

TIEDÄT ONNISTUNEESI, kun näyttää siltä, että joku on jättänyt taakseen jotakin ainutlaatuista ja jännittävää. Kuin puutarhalla olisi kerrottavanaan tarina ihmisestä, joka auttaa luontoa kukoistamaan ja antaa kasvien nivoutua toisiinsa. Tarina rakkaudesta.

Tällainen puutarha ei ole kurinalaista työtä. Kyse on sinun ja kasvien välisestä vuorovaihtuksesta. Luonto hoitaa oman panoksensa ja sinä päätät, saako kaikki olla juuri niin kuin on. Sinä rohkaiset heikompiä ja pidättelet niitä, jotka haluavat ottaa vallan.

Sinä heilutat tahtipuikkoa! Kyse on näytelmästä, jossa yksittäinen näyttelijä ei ole tärkeä, vaan se ratkaisee, mitä te teette yhdessä. Kuinka kasvit toimivat vuorovaikutuksessa sinun kanssasi, mutta myös toistensa kanssa. Kuinka ne vievät viestikapulaa vuoronperään. Ympäri vuoden.

Täällä Pohjolassa kasvit kukkivat hyvin toukokuusta elokuuhun, mutta muun ajan vuodesta monet puutarhat ovat autioita. Niin ei tarvitse välttämättä olla. Tällä kirjalla haluan saada sinut ajattelemaan toisella tavalla. Valitsemalla kasvit oikein voit saada puu-

tarhan kukkimaan maaliskuusta marraskuuhun suuressa osassa maata. Silloin istutuksia on tehtävä aikaista kevättä ja myöhäistä syksyä ajatellen. Samalla on hyvä muistaa kasvit, jotka vihertävät ympäri vuoden.

Jos puutarhan suunnittelee pelkkien kukkien varaan, on kuin ajattelisi, että sohvatyyny viimeistelevät olohuoneen, vaikka ei ole huonetta eikä sohvaa. Tyynyt antavat vain viimeisen silauksen, saavat paikan kukoistamaan, tekemään siitä kutsuvan. Ensin tarvitaan kuitenkin lattia, seinät ja katto. Pelisuunnitelma, jonka varaan voit rakentaa puutarhasi sellaiseksi kuin sen haluat. Mitä harkitumpi suunnitelmasi on, sitä huolettomammin voit hullutella istutusten kanssa.

Puutarhan runollisuus syntyy täsmällisyyden ja kurittomuuden kohtaamisesta. Suora käytävä näyttyy selkeämpänä, kun sitä pehmennetään luonnollisemmalla reunuksella. Kontrastit korostavat! Anna luonnon olla mukana luomassa kokonaisuutta. Hävitämme aivan liian kärkeästi kaiken, mitä emme ole itse istuttaneet. Leikkaamme nurmikon heti kevätauringon alkaessa paistaa. Ja sitten ihmettelemme, miksi isokäenrieskat ja tuhatkaunot eivät kukoista mättäinä puutarhassamme?

Ja miksi muiden puutarhat näyttävät niin romanttisen runsailta, mutta omamme ei? Odota rohkeasti, minne kylvämäsi kukat ilmestyvät ja mitä ne tuovat puutarhasi ilmeeseen. Vasta niin saat puutarhaasi taianomaisuutta!

HYVÄ PERUSRAKENNE

Omenapuun alla vehreyden ympäröimänä voin tuntea oloni turvalliseksi. Mies saapuu tarjotinta kantaen. Näen hänen siluettinsa pyökkiaidan aukossa. Taustalla häämöttää käytävä kuistia vasten ja sitä ympäröivät istutukset pirteine tulppaneineen. Istun suojassa keskipäivän auringolta ja aika ajoin henkäilevältä tuulelta. Lepään. Valo kurkistelee levollisen varjon suojiin.

MITÄ VAHVEMPI RUNKO, mitä pidempi pergola, mitä tiiviimmät pensasaidat ympärillä, mitä ryhdikkäämmät ainavihannat kasvit, sitä todennäköisemmin puutarha säilyttää ilmeensä ympäri vuoden. Pohjatyöt on syytä tehdä tarkasti, sillä juuri ne tekevät puutarhasta yhtenäisen. Samalla tavoin kuin juhannussalon rungon on oltava vahva, puutarhakin tarvitsee käytävänsä, pensasaitansa, puunsa, kiveyksensä ja muotonsa, ennen kuin sen voi verhota kasveilla.

Monilla kaikkein hienoimmista puutarhoista on selkeä peruspohja. Se on se, joka

näky, kun kukat, pensaat ja köynnökset poistetaan. Jäljelle jää vain pohja. Se, joka tekee puutarhasta kokonaisuuden, yhdistää eri osat. Puutarhan perusrakenne pitäisi nähdä itsensä selvyytenä eikä ikävänä tehtävänä. Sen ei pitäisi olla riippuvainen kukista, vaan sen pitäisi pystyä seisomaan omilla jaloillaan. Mistä tämä puutarhan runko sitten muodostuu? Aivan – seinistä, pohjasta ja katosta. Pensasaidoista, säleiköistä, lankkuaidoista, kiviaidoista, puista, pergoloista ja kiveyksistä. Käytävät, portaat, terassit ja kaaret johdattelevat sinua pitkin puutarhaa. Näkölinjat tuo-

vat syvyyttä. Katseenvangitsijat houkuttelevat sinua eteenpäin. Näkymät tekevät puutarhasta suuremman.

Näin rakennettu puutarha ei vaikuta edes talvella riisutulta, kunhan vähintään viidennes kasveista on ikivihreitä. Ikivihreät ovat yhtä lailla osa puutarhan runkoa kuin vahvan muotoiset kasvitkin, jotka näyttävät upeilta myös lehdettöminä, kuten euroopanvalkopyökki ja aitalikusteri.

Ajattelutapa on sama, oli puutarha sitten pieni tai suuri. Molempiin on mahdollista luoda sama tuntu. Tässä kirjassa kerron, miten se tehdään.

Kehystä ja jaa

Aloita kehystämällä itse puutarha. Ensimmäinen vaihe on rajata erillinen alue, alusta, jolle voit luoda oman maailmasi, jonne eivät siinä naapureiden puutarhakalusteet ja kuivumassa olevat pyykki. Helpoimmin tämä käy istuttamalla pensasaitoja. Suurempaan puutarhaan voit istuttaa pensaita. Nykytyylin mukaisesti moniin puutarhoihin on usein esteetön näkymä kadulta. Näkösuojaa kannattaa rakentaa niin, että täytyisi vähintään kurotella varpailleen nähdäkseen pensasaidan välissä olevan portin yli.

Silloinkaan koko puutarha ei näy yhdellä silmäyksellä, jos piha on jaettu osiin erilaisten pensasaitarakaisujen avulla. Tämän voi toteuttaa yhtä hyvin myös kivi- ja lankkuaidoilla, säleiköillä, lehtimajoilla ja puistokujilla. Tee tiloista intiimejä sulkemalla ne niin, ettei muilla ole suoraa näkymää siihen, mitä lankku-, kaari- tai holviaidan portin tai pensasaidan aukon takana tapahtuu. Puutarhassa

pitäisi olla jännittävää kuljeskella ympäriinsä!

Vierailija pitää voida houkutellessa puutarhaan tutkimusmatkalle. Mikään ei tee puutarhasta jännittävämpää kuin sen jakaminen eri alueisiin. Tällainen jako saa puutarhan vaikuttamaan usein myös suuremmalta.

Ajattele pienessä isosti

Vaikka sinulla olisi pieni puutarha, sama ajattelumalli pätee. Ero on vain siinä, että et voi saada puutarhaasi montaa eri osaa. Avaruuden tunteen luominen vaatii ehkä hieman enemmän pohdintaa. Kahden eri alueen luomista neljän sijaan. Valitse itsellesi tärkeimmät ominaisuudet. Älä havittele kolmea kukkapenkkiä, vaan tee yksi suuri. Rakenna yksi polku, älä kolmea. Pieni puutarha vaatii selkeyttä, esimerkiksi eri alueiden erottamista toisistaan käyttämällä pohjaratkaisuissa erilaisia materiaaleja. Istuta yksi suuri puu usean sijaan. Pidä linjat selkeinä, pensasaidat leikattuina. Sen jälkeen voit antaa tuhatkaunojen hypellä nurmikolle, rentokallioisten riehaantua ja köynnöshortensioiden vallata lankkuaidan. Panosta vähäisempään määrään suurempia ruukkuja ja koreja. Tai miten olisi kauniisti kivetty terassi? Ajattele isosti, mutta valikoivammin. Älä näpertele!

Yksi suosikkipuutarhoistani on pieni rivitalopuutarha, jota ympäröi lankku- ja korkea pensasaita. Pitkänomaisen pihan läpi kulkee polku, joka päättyy kadulle avautuvaan aukkoon, jonka kohdalla pensasaita kohoaa kaareksi suojaten alla olevaa porttia.

Polkua ympäröi kolme erilaista aluetta, joita erottaa toisella puolella matalat pensaat ja toisella upea perennapenkki. Katoksi kohoaa suuri hedelmäpuu.

Talon jatke

Ajattelle puutarhaa metsäaukiona, jonka valoisaa ja avointa keskusta ympäröi runsas vehreys. Keskellä istut sinä katsomassa ulos. Suojassa. Puutarha tuntuu omalta pieneltä vehreyden ympäröimältä maailmaltaan.

Hyödynnä pensasaitoja, lehtokasveja ja pensaita. Sillä ei ole merkitystä, onko sinulla pieni vai suuri puutarha. Voit aina luoda aukion tunteen. Jos sinulla on iso piha maalla, voit päästää puutarhan hivuttautumaan luontoon. Jos sinulla pienempi puutarha kaupungissa, voit tuoda luonnon puutarhaan ja saada pihaasi luonnonläheisemmän tunnelman. Se voi vaatia nurmikon poistamista ja lehtokasvien istuttamista reunustoille puineen, pensaineen sekä maanpeitekasveineen.

Lähemmäs taloa tilaa jätetään enemmän, hämärretään sisä- ja ulkotilan rajaa. Aamiais-tarjottimen kanssa on helppo astua suoraan ulos ilman, että sinun tarvitsee siemailla koko kupillista teetä matkalla astellessasi alas pitkiä portaita pitkin. Parasta on, jos puutarha tuntuu talon jatkeelta.

Puutarha voi lähempänä taloa olla arkkitehtonisempi – siinä voi olla esimerkiksi terassi ja sinne vievät suuret leveät portaat, jotka kutsuvat astelemaan paljain jaloin. Saat istua rauhassa sen suojissa. Kenties lankku- tai kiviaita on lisäksi luomassa suojaisaa nurkkausta, jossa voit hitaasti herätä tuoksuihin ja puutarhan syleilyyn.

Omat tarpeesi suuntaviivoina

Laadi pohjapiirros. Mieti, mihin haluat puutarhaa käyttää? Haluatko suuren keittiöpuutarhan, jossa on suorakaiteen muotoiset istutuspenkit, ja hieno kasvihuone korkeine kat-

toineen ja tiililattioineen? Vai pitäisikö sen olla paikka suurille kokoontumisille, illallisille ja juhlille runsaine kalusteineen, avaruutta luovine pergoloineen, jota verhoaa vehreys ja valoköynnökset? Voit suorastaan kuulla vieraiden iloisen puheensorinan!

Haluatko pelata mölkkyä tai sulkapalloa lasten ja lastenlasten kanssa? Tarvitsetko tilaa trampoliinille ja uima-altaalle? Vai pitäisikö puutarhan olla vain kauneuselämys täynnä tuoksuja ja värejä, paikka, jossa voit rentoutua? Vai kaikkea tätä yhdessä?

Tee luettelo haluamastasi ominaisuuksista. Huomioi samalla ilmansuunnat ja tuuliolosuh-

teet. Mistä aamuaurinko paistaa ja missä voit nauttia illan viimeisistä auringonsäteistä? Missä tarvitaan tuulensuojaa? Minne haluat näkymän? Minne haluat itse näkösuojaa?

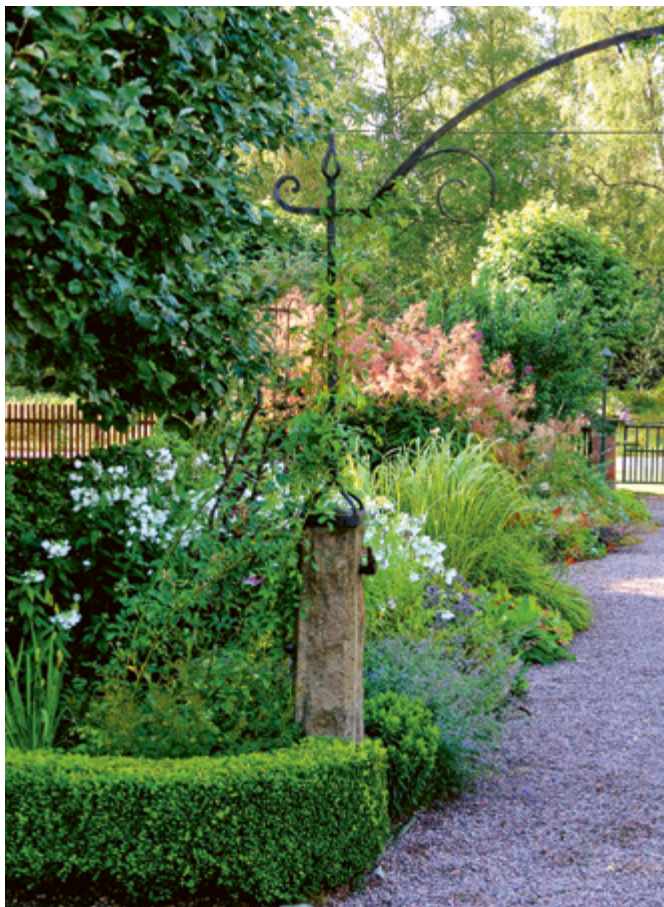
Laadi suunnitelma

Laadi suunnitelma, jossa on selkeä perusrakenne. Puutarhan läpi johtavien sorakäytävien paikka on mietittävä tarkkaan. Aivan – niiden tehtävä on johtaa sisäänkäynnille, kasvihuoneeseen tai patiolle päärynäpuun alle. Tarpeettomat kiertotiet ovat epäloogisia ja antavat keinotekoisien vaikutelman.

Yritä luoda selkeitä muotoja. Suunnittele neliöitä ja ympyröitä, ellet halua puutarhasta aaltoilevampaa. Piirrä linjat niin, että muodostuu selkeä kokonaisuus. Tämä vähentää myös istutussuunnitelmien ja kukkapenkkinäköjen muodostumisen vaaraa. Näin käy helposti, kun istutushalu iskee – minä nimittäin tiedän tämän omasta kokemuksesta!

Hyviä seikkoja pohdittavaksi on, miten kuljen kadulta talolle ja missä haluan puutarhassani istua. Yhdistä sitten nämä toisiinsa sekä taloon. Seuraava vaihe on eri alueiden rajaaminen. Niiden puitteista muodostuvat sisäseinäsi, alueista eri osia puutarhaasi. Viimeistelee kokonaisuus ympäröimällä kaikki vehreydellä. Älä tee istumapaikoista paljaita ja suojaattomia näköalapaikkoja, sillä silloin et halua istuskella siellä.

”... Miten kuljen kadulta talolle ja missä haluan puutarhassani istua.

PIENIKOKOISIA PENSASAITOJA

- euroopanvalkopyökki, *Carpinus betulus*
- pyökki, *Fagus sylvatica*
- kartiomarjakuusi, *Taxus x media* 'Hillii'
- aitalikusteri, *Ligustrum vulgare*
- taikinamarja, *Ribes alpinum*
- kanadantuija, *Thuja occidentalis*

SUUREMPIA PENSASAITOJA

- metsäkuusi, *Picea abies*
- metsälehmus, *Tilia cordata*
- ruotsinpihlaja, *Sorbus intermedia*
- rusotuomipihlaja, *Amelanchier lamarckii*
- pikkujasmike, *Philadelphus* 'Mont Blanc'
- pihasireeni, *Syringa vulgaris*

Luo toistoa

Toistuvat värit, muodot ja kasvit tuovat rytmiä ja harmoniaa. Ne miellyttävät silmää. Tätä voisi verrata siihen, miten levoton sellaisen paidan kirjava kuvio on, jossa mikään kuvio ei toistu. Mihin katse voisi edes kiinnittyä?

Voisiko sisäänkäynnin vieressä olla samoja ruusuja kuin vähän kauempana olevan pergolan vieressä? Pyri luomaan toistoa. Poimi talon muotoja puutarhaan. Ota esimerkiksi talon sisäänkäynnin yläpuolella oleva pyöreä ikkuna, ja toista sen muotoa kahdessa ulko-oven vieressä olevassa palkoksi muotoillussa pensaassa. Tee sisäänkäynnille johtava suora käytävä ja rakenna ympyrä sen keskelle. Näin pyöreä muoto toistuu. Vaikket tietoisesti ajattelisi näkeväsi useita pyöreitä muotoja, tunnistat ne silti! Samalla olet luonut hyvän perusrakenteen.

Toista myös värejä: poimi esimerkiksi ulko-oven väri ja toista sitä säleikössä tai josakin kasvissa. Itse olen esimerkiksi usein käyttänyt kultakärsämöä toistamassa okrankeltaisten ovien väriä. Myös materiaaleilla voi luoda harmoniaa, tiilitalon terassi voidaan rakentaa katutiilistä. Puutalossa voi olla samanvärisen lankkuaita suojaamassa uteliailta katseilta. Tai kaunis säleaita, portti?

Ole selkeä

Yleinen virhe on, että emme oikeasti uskalla. Emme uskalla muotoilla pensasaitaa kaareksi, vaan istutamme sen keskelle nurmikkoja. Emme rakenna kukkapenkkiin kaunistareunaa, vaan annamme kasvien valua siitä nurmelle niin, että reuna muodostuukin mullasta.

LUO RUNOUTTA PUUTARHAAN SEN OMIILA EHDOKSILLA

Anna ruusujen kiipeillä puihin ja niittykukkien hiipiä puutarhaasi. Rakenna oma paikkasi yhdessä luontoäidin kanssa. Kirja kannustaa rennompaan puutarhasuunnitteluun sekä harmoniaan luonto huomioiden.

Puutarhassa tapahtuu paljon toukokuusta elokuuhun, mutta muuten siellä on hiljaista. Tämä kirja opastaa rakentamaan puutarhan, josta voit nauttia ympäri vuoden, olipa sinulla pieni rivitalonurkkaus tai suuri kotipiha. Aloita luomalla selkeä perusrakenne, sijoita sinne haluamasi toiminnot ja lisää sitten oikeanlaisia kasveja. Puutarhatoimittaja ja -runoilija Ellen Forsström neuvoo, miten työskentelet luonnon kanssa, et sitä vastaan. Silloin puutarhasi on aina kaunis, ympäri vuoden – myös jouluaattona.

9 789523 824546

KL 67.3
ISBN 978-952-382-454-6

DOCENDO
www.docendo.fi